

intuitivam et visionem etiam Dei claram, interdum appellari fidem, ita intelligentes illud ad Roman. 1: *Sustitia Dei in eo*, id est, in Evangelio, *revelatur ex fide in fidem*, id est, ex fide obscura in claram visionem, quæ fuit expositio Bedæ in illum locum; sed mihi non probatur, quia non est ad mentem Pauli ibi; non enim agit de visione, sed de propria fide Christi venturi: et hoc est quod ait: *Ex fide in fidem*. Ut ex communi sententia Patrum ibi declarat Toletus, Benedictus Perer., et alii. Item non consonat aliis locis Pauli, in quibus fidem opponit visioni: *Per fidem ambulamus, et non per speciem*. Unde non credo alicubi in Scriptura visionem Dei vocari fidem; imo neque in communi modo loquendi, aliquam intuitivam visionem nomine fidei appellari. Quocirca, si hæc vox extenditur ad evidentem cognitionem, solum est ad abstractivam, et quæ per discursum habetur; frequentius tamen et minus improprie dicitur de quocumque assensu opinativo, vel quia formidolosus est, vel obscurus, vel quia regulariter includit auctoritatem. Unde Aristoteles, 3 de Anim., cap. 3, text. 157, dixit: Opinione sequitur fides. Et Divus Thomas 2. 2, q. 129, art. 6, dixit opinionem vehementem appellari fidem.

40. Et ex hac significatione derivari poterunt duæ aliæ, quas supra attigi. Una est, qua fides dicitur de conscientia. Est enim conscientia actus intellectus ut docet D. Thomas, 1 p., quæst. 79, et 1. 2, q. 19, art. 5, et consistit in quodam firmo iudicio practico de agendis; quod iudicium regulariter nititur conjecturis, et auctoritate; ideoque potuit fides nuncupari, et a nobis dici potest fides practica, secundum quam dicitur homo bonæ vel malæ fidei, quod est valde usitatum in jure. Altera significatio erat, in qua fides tribuitur instrumentis et scripturæ publicæ, et similibus, juxta titulos Juris, *de fide instrumentorum*. Nam quia talia instrumenta apta sunt ad generandam fidem in mente, seu assensu, ideo fidelia dicuntur; sicut medicina apta ad generandam sanitatem, sana appellatur.

11. *Potissima significatio fidei est pro cognitione obscura fundata in testimonio dicentis, quæ in divinam et humanam dividitur.* — Jam vero in communi usu, vox fidei contracta est ad significandam cognitionem obscuram, et fundatam in testimonio dicentis, et hæc acceptio est quæ præsentis instituto deservit. Ulterius vero distinguenda est hæc fides in divinam

et humanam, quæ duo membra, licet non sint æquivoca, sicut præcedentia (habere enim possunt rationem communem fortasse univocam, de quo alibi), nihilominus essentialiter differunt ratione formalium objectorum in quibus fundantur; nam divina fides in Dei testimonio fundatur (ut videbimus), humana vero in humana, seu in creata auctoritate, si velimus sub hoc membro comprehendere fidem, quæ dari potest Angelo loquenti suo nomine, seu propria auctoritate. In præsentis ergo fidem humanam omittimus, quæ ad Philosophos spectat; et de supernaturali et divina tractamus. In ordine autem supernaturali datur etiam multiplex usus hujus vocis, etiam ut pertinentis ad intellectum, quem melius in sequenti sectione explicabo.

SECTIO II.

Quæ fides supernaturalis sit proprium objectum hujus materie, et quo ordine tractandum sit.

1. *Quamvis agendum de fide intellectus, non tamen excluditur affectio pia voluntatis.* — Suppono hic jam non tractari de fide voluntatis, etiamsi infusa sit; nam si sermo sit de fiducia, admittendo nomen fidei in illa significatione, illius consideratio pertinet ad doctrinam de spe, quia, ut dixi, ab illa non distinguitur. Si vero loquamur de fidelitate, recte quadrat illud Augustini, libro de Spirit. et littera, capite trigesimo primo: *De hac fide nunc loquimur, quam adhibemus cum aliquid credimus, non quam damus cum aliquid promittimus*; nam hæc fides moralis virtus est, et pars potentialis justitiæ, ideoque ad illius tractationem spectat. Cum autem dicimus hic non tractari de fide voluntatis, loquimur de illa fide quæ, in sua ratione propria, in voluntate consummatur; non tamen excludimus voluntatem illam, quam Concilium Arausicanum initium fidei vocavit; illa enim præsentis considerationis est, quatenus ipsa fides intellectus voluntaria est; illa tamen voluntas non est fides, sed pia affectio ad fidem.

2. *Rursus licet agendum de fide divina, subservit tamen declaratio humanæ vel utriusque communis.* — Deinde statuendum est præsentis doctrinæ objectum non esse fidem humanam, nec solam rationem fidei communem humanæ et divinæ, sed fidem divinam secundum propriam rationem suam; illa enim tantum virtus Theologica est, et salutis funda-

mentum, et ad Deum tendit ut finis supernaturalis est, quibus rationibus maxime in Theologia consideratur; quia vero propria ratio hujus fidei supponit communem, et quia, regulariter loquendo, non comparatur sine aliquo ministerio et quasi adjutorio fidei humanæ, ideo non potest Theologia omnino abstrahere ab his rationibus considerandis; non tamen ut partes proprii objecti eas considerat, sed vel præsupponendo illas, vel explicando quantum sibi necessarium est.

3. *Fides divina includit tria. — Dubium: quodnam illorum trium sit materia hujus tractatus.* — Est autem considerandum ulterius fidem divinam tria per se includere, habitum seu lumen fidei, actum ejus, et objectum, quæ tria, sigillatim etiam sumpta, solent in Scriptura nomine fidei significari; nam de doctrina, seu objecto fidei intelligitur illud ad Galat. 1: *Cum venisset fides*, etc., et cap. 3: *Ex auditu fidei*; et ad Ephes. 4: *Unus Deus, una fides*; et Apocalyps. 2: *Non negasti fidem meam*; et ita etiam dixit Athanasius, in Symbolo: *Hæc est fides Catholica, quam nisi quis firmiter fideliterque crediderit*, nam fides quæ creditur, objectum est virtutis fidei. De actu vero intelligitur illud Matthæi 9: *Secundum fidem vestram fiat vobis*; et illud ad Rom. 1: *Fides vestra annunciat in universo mundo*, et in toto capite undecimo ad Hebræos, eodem modo sumitur fides, cum illi varii effectus tribuuntur, et quoties in Scriptura præcipitur fides tanquam ad salutem necessaria, de hac fide sermo est, quia præcepta de actibus dantur. De habitu autem fidei recte intelligitur illud, 1 ad Corinth. 13: *Nunc autem manent tria hæc, fides*, etc.; et in eodem sensu loquitur Tridentinum, sessione sexta, capite septimo, cum dicit in justificatione simul infundi fidem, spem et charitatem. Et ultra has significationes, invenimus tres alias in Scriptura, pertinentes etiam ad fidem supernaturalis ordinis, scilicet, quatenus fides requiritur ad miracula, quæ dicitur fides miraculorum seu signorum, et quatenus quædam fides ponitur inter gratias gratis datas, et alia inter fructus Spiritus Sancti. Dubitari ergo potest an fides, ut hæc omnia complectitur, sit proprium objectum hujus doctrinæ, vel sub qua ratione. In quo breviter dicendum est hæc omnia quidem explicari in hac materia; tamen, ex communi consensu et mente Theologorum, ipsum habitum, seu lumen fidei esse proprium objectum hujus doctrinæ. Nam materia seu objectum creditum

per fidem solum denominatur fides ab ipso habitu, seu actu fidei, et ita solum consideratur quatenus terminare potest habitudinem fidei ad ipsum; habitus vero et actus licet per se ac principaliter considerentur, tamen habitus est quasi forma permanens, et principium ipsius actus, ideoque tanquam præcipuum objectum totius doctrinæ ponitur; reliqua vero considerantur tanquam annexa ipsi fidei.

4. *Suborta quæstiuncula. — Expeditur.* — Sed interrogabit aliquis, cum lumen fidei sit primum principium et fundamentum totius Theologiæ, et omnium partium ejus, quomodo esse possit objectum alicujus partis ejusdem Theologiæ, quia ratio objecti habet rationem termini; non potest autem idem esse principium et terminus respectu ejusdem, cum dicant contrarias habitudines. Item, quia alias vel peteretur principium in discursu talis doctrinæ, vel oporteret ad aliud aliud principium illam resolvere. Verumtamen hoc facile expeditur et intelligitur, considerando lumen intellectuale esse reflexivum in seipsum; nam intellectus est principium cognoscendi se, et lumen gloriæ est etiam principium videndi seipsum, et ita in his non repugnant illæ rationes principii et termini, quia sola ratione et denominatione distinguuntur. Sic ergo lumen fidei est principium credendi ipsum; nam eadem fide credimus infundi nobis fidem, et illam esse supernaturalem, et alia hujusmodi. Atque ita fit ut possit Theologia ex principiis creditis de ipsa fide discurrere, et colligere alias proprietates eidem fidei convenientes sine petitione principii, et sine resolutione ad aliud principium; et hoc modo potest fides esse pars objecti fidei.

5. *Ordo et distributio hujus tractatus.* — Ex quibus tandem constat quis ordo a nobis servandus sit in hac materia tractanda; nam cum de virtute fidei tractemus, de vitiis etiam illi contrariis necessario dicendum est, et ideo in duas partes principales materiam dividemus: prima erit de virtute, quæ magis speculativa est; secunda verò de vitiis, quæ fere tota est moralis, quia in illa est considerandum de præceptis fidei, et de peccatis quibus violantur, et de pœnis quæ illis respondent. Priorem vero partem in quatuor membra partiemur. Primum erit de objecto, quia ab illo sumitur species virtutis; secundum de actu, quia per illum etiam habitus specificatur; tertium de habitu, et quartum de annexis virtuti fidei.